БАЛАНЫ БАЛАБАҚШАҒА ДАЙЫНДАУ ЖОЛДАРЫ

Құрметті ата-аналар!

Сіздің балаңыз ержетіп балабақша босағасын аттауға дайын. Бірақ ескертіңіз, балабақша сіздің сәбиіңізге – бөтен адамдардың әлемі. Балаға түсіндіріңіз: «Сен балабақшада басқа балалармен қаласың, бірақ, мен сені тастамаймын, қайтадан оралып әкетемін».

Осы кепілдемелер арнайы сіздерге:

- **Балабақшаға тек қана дені сау баланы әкеліңіз;**
- **Алдын-ала топтың күн тәртібімен танысып, балаңызға айтыңыз;**
- **Баланы топтың тәрбиешілерімен алдын-ала таныстырыңыз;**
- **Алғашқы күндері баланы балабақшада толық күнге қалтырмаңыз;**
- **Баланың көзінше балабақша мәселерін әңгімелемеңіз;**
- **Үйде баланы өзін-өзі күту әдеттеріне тәрбиелеңіз;**
- **Балаңызға ескертуге ұмытпаңыз: «Сен маған бұрынғыдай қымбаттысың, сүйкімдісің**

Бейімделу

Бейімделу деген не? Бейімделу қалай өтеді?
Бейімделу деген жаңа қоршаған ортаға үйрену. Балабақша балаға, әрине, жаңа, әлі таныс емес кеңістік, жанашылық қарым-қатынас.
Баланың балабақшаға бейімделуі өзінің психо-физиологиялық және тұлғалық ерекшеліктеріне, отбасылық қарым-қатынастарына, мектепке дейінгі мекемедегінің қатысу шарттарына байланысты. Әр бала балабақшаға өзіндікпен үйренеді. Бірақ, бірнеше заңдылықтарды атап өтуге болады.
Біріншіде, ескертіңіз: 2-3 жастағы баланың өзінің құрдастарымен қарым-қатынаста боламын деген қажеттігі жоқ, ондай сезім әлі қалыптасқан жоқ. Осы жастағы балаға ер жеткен адам ойынсеріктес, еліктеудің үлгісі және баланың тілектестік назарлығы мен ынтымақтастық қажеттілігін қанағаттандырады. Құрдастары осы қасиеттерді көрсете алмайды, өйткені өздері де осыған зарық. Осыдан бала балабақшаға тезірек бейімделе алмайды, өйткені анасымен құштарлық сезімі тығыз, анасының жоқ болғаны баланың қарқынды қарсылығын толғантады, әсіресе бала сезімтал және әсерлік болса.
2-3 жастағы балалар бөтен адамдардан және қарым-қатынастың таныс емес жағдайларынан қорқады. Осы қорқыныштар – баланың балабақшаға бейімделуінің бір себебі. Кейбір жағдайда осы себептер баланы жылаушақты, құштарлықты, арланғышты, жарақатты қылады, бала жиі сырқаттанады, өйткені, стресстер жастық ағзаның паналаулық күштерін әлсіретеді. Сонымен қатар, ұл балалардың бейімделуі қыздарға

қарағанда, қиыншылықпен өтеді. Өйткені олар осы жаста анасына құштарлықты, анадан айырылғанда көбірек уайымдайды.
Эмоционалды дамытудан тыс балалардың бейімделуі теріс өтеді, өйткені олардың анаға деген құштарлықтары төмен. Психологтар келесі парадоксті ескертеді: бір жасқа дейінгі бала балабақшаға қабылданса, болашақта коммуникалдық сезімдері дамыған болады. Алғашқы эмоционалды жанасуды осындай бала анасымен емес, құрдастарымен құрады. Болашақта бұл баланың сүйіспеншілік, аяушылық, құштарлық сезімдері дамыған болмайды.
Баланың анасымен эмоционалды байланысы дамығанымен, оның бейімделуі қиыншылықпен өтеді. Өкінішке қарай, бейімделу мәселелерін кейбір балалар өте алмайды. Бұл баланың шалығуына келтіреді. Баланың балабақшаға бейімделуі бір жылдың арасында өтпесе, бұл ата-аналарға ым, баланы маманға көрсету қажет.
Психологтардың байқауымен бейімделудің ортаңғы мерзімінің нормасы бойынша:
- Сәбилер тобында – 7-10 күн;
- Балабақшаның үш жасар балаларына – 2-3 апта;
- Мектеп жасына дейінгі балаларға – бір ай.
Әрине, әр бала жаңа жағдайға әртүрлі қатысады, бірақ, жалпы ерекшеліктері бар. Отбасыдағы жалғыз баланың, шамадан тыс баскөз болған, өзіне-өзі сенбейтін, балалар балабақшаға
Отбасындағы дау, ата-аналардың көпшіліктен тыс қасиеттері баланың бейімделуіне көп кедергі жасайды. Атааналарының ұнамсыз мінез-қылықтырын меңгеріп, өз құрбыларымен қатынас құра алмайды.
Осындай балалар жасықтықты, батыл емес. Осыдан топ балаларымен қарым-қатынас құруға қиынсынады.

«Мен бәрін өзім істей аламын!»

Балабақшаға баратын бала не білу керек?
Балабақшаға баратын баланың өзіне-өзі қызмет ету дағдылары дамуға тиісті: киіну, ас ішу, дәретханаға бару, қол-бетін жуу, сүлгімен сүртіну. Әрине, тәрбиешілер түйме-бауларымен айналасуға көмектеседі, бірақ, олар бар топтағы он бес тәрбиеленушілерді әрқайсысын шешіндіріп-киіндіріп және қасықтан ас беруге үлгермейді.
Екі жастағы баланы дербестілікке үйрету ең ыңғайлы жас. Кішкентай адамның психикалық даму заңымен табиғаттың өзі де сіздің жағыңызда. Екі жастағы баланың ата-анасы дербестілікке ұмтылған балаға бөгет жасамауға тиісті. Бұл өте маңызды сәт! Үш жастағы бала дербестілік дағдылырын меңгереді: ішу-жеу, тіс тазалау мен жуыну, киіну-шешіну, уақытында дәретке бару. Ойыншықтарын жинау, орнына қою, үстелді сүрту, киімді ретімен жинау дағдыларын меңгереді.
Сіз осыған сенбейсіз бе? Сеніңіз: баланың осындай жетістіктерге жету үшін, сізден керегі – бөгет жасамаңыз! Қолынан қақпаңыз, жұлқыламаңыз, әр қадамын қадағаламаңыз, баланың орнына ісін орындамаңыз, өйткені «ол кішкентай, ештеңе қолынан келмейді!» – деп айтпаңыз.
Практикада бұл оңай емес. Сәби жуынып үйренгенше, жуыну бөлмесінің едені бірнеше рет сумен тасиды. Сәбидің дербестілік киінгені ананың жүйке жүйесін қозғайды, әсіресе ол өзі темпераменті бойынша ашушаң немесе сангвиник болса. Бір сөзбен айтқанда – өз-өзіне

ұстамды болу, шыдамды, баламен қарым- қатынасы сезбелі болу тиісті, импульсті емес.
Өз жұмыстарыңызды жоспарлағанда, алдын-ала күн тәртібіңіздің бір-біржарым сағатыңызды баланың «дербестілігіне» сақтаңыз. Балаңыздың күші келетін іс-әрекетті оның орнына орындамаңыз. Таныс емес дағдыны дербесті орындауға мүмкіндік беріңіз, тек қана, балаға көмек қажеттігін көріп тұрсаңыз, «әкел, мен істейін!» – демей, «қарашы, бұл осылай істеледі!» – деп, үйретіңіз. Екіншіде, баланың күші келмейтін тапсырмаларды бермеңіз, сәби амалым жоқ деп сезбесін, қайта көбірек жетістіктерге жете берсін.
Баланы киініге қалай үйрету керек?
Келесі кеңестерге назар аударыңыздар:
- «Тек қана өзің киін!» – деп, айта көрмеңіз. Бірақ «Өзім киінемін!» – десе, бөгет жасамаңыз.
- Өз уақытыңызды баланың киінуге үйрену мезгілімен жоспарлаңыз. Таңертең жарты сағат ерте тұрғаныңыз жөн болады, өйткені жаңа дағдыға үйренуге бөгет жасамаңыз.
- Егер бала өзінен-өзі кингісі келмесе, кішкене көмектесіңіз. Мысалы: нәскиді кигізгенде, толық кигізбеңіз. «өзің жоғары тарт!» – деп, ұсыныс беріңіз.
- Тек қана жеңіл шешінетін киімді «Шеш!» -деп, балаға айтыңыз. Киіну-шешіну дағдысына бала бертіңдеп үйренеді, балаға кішкентай «сабақтарды» өжетті ұсыну дұрыс болады: «қолыңды жеңге өзің кіргіз», «кәйлегіңнін бұтын жөнде», т.б. Баламен сайыс та ұйымдастыруға болады: кім нәскиді тез киеді, кім шалбарды тез шкафқа іледі, т.б.

Ойыншықтарды жинауға қалай үйрету керек?

Балабақшаға алғашқы келген сәбидің «ойыншықты жинау» деген дағды баланың «багажында» болу тиісті. Балабақша да осыған үйретеді. Бала тәрбиешінің нұсқауларын орындауға үйренеді, жеке ұжымның беделі де рөлін ойнайды. Үйден осындай дағдыларға үйренбеген бала, балабақшада тәрбиешінің талабын ұнатпайды.

- Баладан «ойыншықтар тәртібін сақта!» – деген талабын сұрауға болмайды деген көзқарас бар. Кішкентай болғандықтан бала бұл талапты орындай алмайды емес, ең әуелі ер адамдардың, ата-аналардың тәртіп туралы елестері баланың табиғатына, психикалық жас ерекшеліктеріне бөтен. «Бәрін орын-орнына қой, шашпа!» – деген талап баланың шығармашылық потенциалын дамытпайды, оның іздену белсенділігін өшеді. Бала әлемдік, космостық заңы бойынша дамиды: алғашқы баланың әлемі – бұл алғашқы аласапыран, оны бала тәртіпке келтіреді.Осы теорияның жаны бар. Сіздің ер адам болып, «бәрі орында болу керек» деген тәртібіңіз балаға жарамайды, оған қызықты емес. Осындай тәртіптік баланың шығармашылық қасиеттерін дамуға кеңістік қалтырмайды.

Жас өнерпаздың алғашқы аласапыран сезімін тәртіпке қалай келтіруге болады?

Әрине, компромисс табу керек. Ең біріншіде, баланың жеке бөлмесі болу тиісті. Өз бөлмесінде не істеймін десе, соны істейді. Шығармашылыққа кеңістігі мол, бірақ қауіпсіздікті ескерту керек. Ақиқатты өмірде баланың

жеке бөлмесі болуы – аса кереметтік, осыдан баламен бар пентікпен бөлісу керек. Мысалы, пәтердегі тұсқағазға сурет салуға болмайды, тек қана қабырғадағы арнайы орында ілініп тұрған ватманды суреттеуге болады. Қабырғалық суреттеуге арналған орын бөлінсін. Бөлмеде шашылып жатқан ойыншықтар жиналуға тиісті, бірақ үстелдің астындағы өз «үйінде» ойыншықтар тәртібіне бала өзі хожайын.Балабақшада осындай компромисстерге орын жоқ. Балалардың саны көп, ойыншықтар бәріне жетпейді (оларды осыдан баптап, күтіп ұстауға тәрбиелейді), тәрбиешілердің өз елестері: не дұрыс, не бұрыс.Он бес жаратушылардың жасаған былықтарына тәрбиеші, әрине, келіспейді. Қысқасы, 3-4 жастағы балаға «тәртіпке кез келді» десек артық болмас, әйтпесе «тәртіпті» баланаңы тәрбиелейміз деп кәдімгі «салақ» баланы тәрбиелейміз.
«Жинауға», «реттеуге» деген мәселе осыдан шығады. Үй ішінен бастап баланы ойнап отырып үйретіңіз. Бұйрықты, талапты сөйлеу тоны мен емес, тек қана ойынмен үйрету. Қар жинау машинасы, эвакуаторлар, крандар, жүк тасушы ойындарына ойнауға болады. Еденге шашылған ұсақтарды «жидек, саңырауқұлақ, гүлдерді» жинайықшы – деп, баланың қызығушылығын оятуға болады. Немесе сайыс ұйымдастыру: кім ойыншықтарды тез жинайды екен, тағы басқа әдістерді ойлап шығару болады. Ең бастысы, бірізділікті болыңыз. «Ойыншықтарды кеше сен жинадың, бүгін мен жинайын, ертең солай шашылып жата берсін» – деп, тәрбиелеуге болмайды.
Қажеттілік әдетке үйрету үшін, өзіңіздің ниетіңізден айнымаңыз.Бала, әрине, ойнайды, бірақ біртіндеп керек ережелерге үйренеді: ұйықтау, ас ішу, серуенге бару адында ойыншықтарды өз сөрелеріне, жәшіктеріне, т.б. «үйлеріне» орналастыру әдеті.

Басқа балалармен ойыншықтарымен бөлісу, тартып алмау, өз-өзін басқа балалармен ренжітпеу әдеттеріне қалай үйрету керек?

Өзіне ұнағанды тартып алғысы келеді: құмғышта, қонақта, дүкенде, өйткені, осы уақытқа дейін ол өз үйінің шегінде өмір сүріп үйренген, «бәрі менікі!», деп. Балаға қажетті емес заттарды сіз одан алыс, көрінбейтін жерге қоятын едіңіз. «Бәрі менікі!» деген ұғыммен келген баланы балабақшада ешкім мадақтамайды. Бір жағынан, балабақшадағы ойыншықтар бәрі жалпы (басында 3-4 жастағы балаларға түсініксіз ұғым), екіншіде, сәбилер үйлерінен өзі сүйетін ойыншығын балабақшаға әкелгісі келеді және әкеледі. Осыдан балалардың арасында көп түсініксіз болады. Кішкентай сәбиді бесікарбасынан шыға бергесін, «менікі» және «басқанікі» деген ұғымдарды есіне еңгізу қажет.
Баланың «агрессиялық» тәртібіне ашуланбаңыз: біреудің әдемі машинасын аламын дегені ол агрессиялық емес. Есіңізде болсын: бала әлі үйреніп жүр! Сіздің міндетіңіз – балаға көмектесуге!
Екінші жағынан, басқасын да ескерту керек. Біреудің ойыншығын тартып алу деген жақсы қылық емес. Өкінішке қарай, балалар алаңында осылай ойлайтын аналарды кездестіруге болады.
Біреудің ойыншығын алу – психологиялық жағынан – 2-3 жастағы балаға ауыр қылмыс емес. Ең бастысы – тәрбиенің бірізділігі. Осындай оқытудың қателігі – басқа аналардың мейірімділік ниеті. Сіздің балаңыз басқа

баланың күрегін тартып алғысы келгенде, «құрбан-баланың» анасы өзінің сәбиінде жақсы ішкі сезімдерді тәрбиелеу үшін, осылай деп үйретеді: «қымбатым, сараңдылы болмашы, осы балаға күрегіңді бере тұр, біраз ойнасын!». Егер сіз өз балаңыздын болашағын ойласаңыз, осындай «сыйлықты» алуға рұқсат бермеңіз! «Бере тұр!» деген анадай болмаңыз.

Кішкентай сәбиге бөтен ойыншықтар өз ойыншығына қарағанда қызықты сияқты болып көрінеді. Ең оңайы, балаңызды ойыншықтарды ауыстыруға үйретіңіз! Балаңызға басқа баланың ойыншығы ұнап тұрғанын сезсеңіз, сіз өз балаңызға ұсыныс беріңіз. «Кәне, сұрап көрейікші?! Біз өзіміз не бере аламыз?»

Сәбилер өз ойыншықтарымен көңілді бөліседі. Егер «ауыстыру» өтпесе «келіссөзді» созбау керек. Басқа бала өз ойыншығын «бермеймін!»,«ауыстырмаймын!» десе не істей аласыз, ештеңе емес! Өз балаңыздын назарын басқа ойынға аударыңыз.Өтінеміз. «сараңды!» деген сөзді ұмытыңыз. Өз балаңызға, әсіресе басқа балаға айтуға сақ болыңыз. 1,5-2 жастағы бала өз ойыншығымен басқа баламен бөлісе алмайды. Егер ол ашуланбай өз ойыншықтарымен басқа балалармен бөліссе, сіздің балаңыздын мырзашылық қасиеті дамығаны емес, өйткені балаға бәрібір – ол өзінікін саспай беріп, солай да саспай басқа біреудікін жұлып алады. Егер ол өзіндікін ешкімге бермесе, сіз өз-өзіңізді құттықтай аласыз: сәбидің меншік сезімі қалыптасады! Бала «менікі!», «басқанікі!» деген ұғымдардың айырмашылығын түсініп, біртіңдеп басқа балалардың меншіктеріне құрметпен карауға тәрбиеленеді.

Бала неге жылайды?
Баламен қоштасу жолдарының тиімдісі

Баланың жылағаны – ренжігенін көрсету бірден- бір әдіс. Балаға пайдалы қоштасуының рецептін тауып көрейік.
- Жұмыстан қалмау үшін және баламен қоштасуға уақыт қалтыру үшін, 5-10 минут ертерек жиналыңыз.
- Балаға қайда, неге баратыңызды ашық айтыңыз (мысалы: «Мен дүкенге барамын», «Мен жұмысқа компьютер басуға барамын»). Бала түсінбейді деп қорықпаңыз: сіздің сабырлы, ашық дауыс ырғағыңыз балаға көрсетеді: ананың баратын жері – жақсы жер, ананың айналасатын ісі – пайдалы және ұнамды.
- Қайтып келетін мезгіліңізді балаға анық айтыңыз. Уақытын балаға айтуға қажет емес (кішкентай сәби түсінбеуге мүмкін). «Сен асыңды ішіп, серуендеп, ұйықтап болғасын, мен де келемін», – деп айтуға болады. Осындай түсінікті бала ұғады.
- Балаға кіммен қалатынын, не істейтінін түсіндіріңіз. Мысалы: «Сен тәрбиеші Нина Николаевна және басқа балалармен қаласың. Сендер ас ішесіңдер, серуенге шығасыңдар, бірге ойнайсыңдар, сосын бәрің мені қарсы аласыңдар!»
- «Жүлде әкелемін» деп балаға уәде бермеңіз, бірақ, бірдеме ала келші десе, бас тартпаңыз. Баланың тілегі ыңғайсыз болса – өзіне тура айтыңыз. Бала ештеңе сұрамаса да, анда-саңда сіз оған бір ұнамды затты әкелетін болыңыз (печенье, кәмпит, алма, дәптер, т.б.), яғни бала сезу керек, сіз одан алыс болғанымен, ұмытқан жоқсыз, кездесуге дайындалдыңыз.

Көріністер мен айлалы әрекеттерден қалай сақтану керек?

Ата-аналармен қатынасты бұзатын көріністер екенін бала сезеді.
Көріністерді жеңетін жоралар. Жора деген ересектермен қайталай беретін іс-әрекеттердің тәртібі. Мысалы, кетерде, анасы әрқашанда:
- Үш минутке сәбиді көтереді;
- Бетін сүйіп қайда кететінін және қашан келетінін айтады;
- Сөмкесін (кілтін, мұрын орамалын, т.б.) әкелуге өтінеді;
- «Рахмет» және «кездескенше» дейді;
- Бала жыласа: «Өкінішті, сені ренжіткім келмейді, бірақ уақытша қоштасуымыз керек»;
- Баланы ересек адамға тапсырады;
- Кетеді.

Ата-ананың осындай мінез-құлығы балаға бірінші күннен көмектеспейді емес, тек жоралық болғанда ғана, көмектеседі. Күннен күнге қайталанатын жоралар баланы ересектерге сену сезімін тәрбиелейді: анасы кететін, қалай кететінін, қашан қайтып келетінін бала жақсы біледі. Осы сенімдік пен білім сезімі сәбидің алаңдауын азайтады.

Ахуалды бұзатын сөйлемшелер

- «Сен өзің айттың ғой, балабақшаға барамын, балалармен ойнаймын, енді неге қалғың келмейді?»;
- «Мені жұмысқа жібермесең, саған жаңа машинаға ақша болмайды»;
- «Өтінемін, мені жұмысқа жіберші!»;
- «Сен үлкен баласың ғой! Ұят емес пе, жылама!»;
- «Жылай берсең, мен ешқашанда келмеймін!» Ескеріңіз: осы сөйлемшелер балаға көмектеспейді, тек қана зиян келтіреді, өйткені баланы КІНӘЛӘЙДІ. Менің істерім аяқталмағанына сен кінәлісің – деп, анасы балаға кінә салады. Баланы уаталмай, аналар осындай сөйлемшелерді айтады, ал баланың есінде тек қана сезім – мен анама бөгет жасап отырмын – осыдан уайымдап, жылап, шешесінің мазасын кетіреді. Басқа балалармен қарым- қатынасқа қалай үйретуге болады?Үйде жиі ұрыса беретін, сынай беретін, жазғыра беретін, қайыра беретін бала өзінің күшіне сенбейтін, қорқақ болып тәрбиеленеді. Осыдан баланың жасқаншақтық болуы сіздің берген тәрбиеңізге байланысты.Балаңыздың құрбыларының айғай-шу бірлестіктеріне негативті реакциясының себебі оның жүйке іс-әрекетінің ерекшелігіне де байланысты. Сіздің балаңыз интроверт болып болып туса, ол қарым-қатынастан қашады, айғай-шудан, жүгірістен, көп адамнан шаршайды.Ал экстроверттер жалғыз қалуды ұнатпайды, тек қана серіктестерімен ғана көңілді болады. Интроверия мен экстраверия – туа біткен бағдар, темпераментпен бірге өзгермейді. Интроверт- бала қатынаса алмайды деп айтуға болмайды. Бірақ, ескерту керек: ондай балаға қарым- қатынастар мол болмау керек. Баланың ерекшелігін құрметтеңіз және оқиғаларды жылдамдатпаңыз. Басқа балалармен ертерек пе-кешпе ойнауға бастайды. Есейгесін, ондай бала серіктестердің жаны бола алмасада, бірақ, өзінің тұлғалық кеңістігіне «кіргізген» адамдарға ең адал, ең сенімді дос болады.

Мен өзім бәрін істей аламын!

Балабақшаға баратын баланың дағдылары
Балабақшаға баратын бала, әрине, өзін-өзі күту дағдыларын игереді: киіну, ас ішу, дәретханаға бару, жуыну, бет-қолын сүлгімен сүрту. Тәрбиешілер түймелеу, байлау іс-әрекеттеріне көмек көрсетеді, бірақ, әр уақытта он бес, мүмкін одан көп болған, балалардың киімдерін ауыстырып, әрқайсысына ас беруге, үлгермейді!Екі жастағы баланы дербестілікке үйрету ең ыңғайлы жас. Кішкентай адамның психикалық даму заңымен табиғаттың өзі де сіздің жағыңызда. Үш жастағы баланың өмір ұраны: «Мен өзім!». Осы жастағы баланы дербестілікке үйрету қажет емес – ол өзі осыған қоймай және қажырлы тырысады. Сіздің көмегіңіз балаға қажет емес. Қойған мақсатына жетіп қанағаттанады. Балаға дербестілікті болуға бөгет жасамаңыздар. Бұл өте маңызды сәт! Үш жастағы бала дербестілік дағдылырын меңгереді: ішу-жеу, тіс тазалау мен жуыну, киіну-шешіну, уақытында дәретке бару. Ойыншықтарын жинау, орнына қою, үстелді сүрту, киімді ретімен жинау дағдыларын меңгереді.Өз жұмыстарыңызды жоспарлағанда, алдын-ала күн тәртібіңіздің бір-біржарым сағатыңызды баланың «дербестілігіне» сақтаңыз. Балаңыздың күші келетін іс-әрекетті оның орнына орындамаңыз. Екіншіде, баланың күші келмейтін тапсырмаларды бермеңіз, сәби амалым жоқ деп сезбесін, қайта көбірек жетістіктерге жете берсін.

Балабақшаға қатысу және сырқаттанбауы

Балалардың көбі балабақшаға қатысуына «жасырын қарсылық» көрсете алады. Оңайша – жиі сырқаттанады. Ең таратылған түсініктеме – ауыру бір-біріне жұғады деген – себептің бірі.
Ең әуелі, сәбилердің сырқаттауына себеп болатыны, жасау-жабдықтың қауыртты ауысымы: басқа тәртіп, үйренбеген тағам, көп айғай-шу мен әсер, анасынан айырулық уайым және балабақшаға бару алдында сәбилер егудің толық жинағын алады. Әрине, бала ағзасының паналық күштерінің халына осыда негативті шағылысады.
Сәбидің денсаулығын нығайту – ата-ананың қамы. Балабақша тәрбиешілері сәбилердің киімдері құрғақ болуын қадағалайды. Топтағы балалар саны көп болса да, олар серуеннен кейін әр баланың киімін тексеріп, мүсәпір балалардың киімдерін ауыстырады.
Назар аударыңыздар!
Сәбиге қорлық киімнің толық жинағын қалтыруға ұмытпаңыз.